

KANALBYEN I FREDERICA

Kunststrategi for en ny bydel

Indhold

Resumé: Formål med kunststrategien	4
En ny bydel kobler sig på Fredericias historiske kerne.....	6
Det kunstneriske felt	8
Kunststrategien – en analysemodel	17
Kunststrategiens 3 faser - spørgsmål til de involverede	19
FASE 1: Kunst i planlægningsfasen	21
FASE 2: Kunst i projekteringsfasen	24
FASE 3: Kunst i realiseringsfasen. Brugere rykker ind - kunsten som proces og i tid.....	29
ANBEFALINGER OG PROCES FREMADRETTET – EN OPSUMMERING	31

Resumé: Formål med kunststrategien

Kunststrategien arbejder videre på afsættet i visionen og skal ses som et værktøj, der kan hjælpe med at synliggøre kunstneriske potentialer i nye byggeprojekter.

Fremfor at anbefale konkrete kunstneriske retninger eller projekter, skal strategien give aktører mulighed for at finde den rette kunstner til den givne lejlighed. Ambitionen er, at kunststrategien ikke låses til en bestemt tid og praksis, men snarere er dynamisk og til enhver tid kan bruges til at finde, den optimale samarbejdsrelation mellem bygherre, arkitekt, kunstner og bruger.

Kunststrategien går ind på tre niveauer: I forbindelse med planlægning af byggerierne, omkring design og projektering af arkitekturen og på brugerniveauet.

Tanken er, at man med denne strategi kan komme ind og kvalificere udvælgelsen af de kunstneriske nedslagspunkter, hvor det giver mest mening i processen:

Med simple spørgegeark kan byggeriets parter samle afgørende viden og inspiration til valg af kunstnerisk fokus

- En planlægger eller developer har typisk de bedste forudsætninger for at bidrage med ideer til, hvor kunsten kan have gennemslagskraft på det strategiske plan.
- Arkitekten kender byggeriets materialer og rum. Arkitekten bør bidrage med ideer til kunstneriske nedslagspunkter i forbindelse med projekteringen og valg af materialer.
- Brugeren kan bidrage med konkrete behov, når arkitekturen vokser frem og kan pege på ønsker til byggeriet i 1:1

Når oplysningerne foreligger kan materialet samles af en kunstnerisk følgegruppe. Nu kan man vælge kunstner, få udviklet skitseopgaver, lægge budget og søge finansiering på et højt kvalificeret grundlag.

Kunststrategien bliver hermed et langtidssikret redskab, der er robust overfor tidens varierende kunstneriske og arkitektoniske dagsorden – og ligeledes robust i forhold til byggeriets realiteter.

DET KAN EN KUNSTSTRATEGI FOR KANALBYEN

Kunststrategien kan sikre, at man kan gribe fat allerede i planlægningsfasen og anskueliggøre fremadrettede kunstneriske potentialer.

Kunststrategien kan medvirke til at sikre en god og enkel proces for kunstneriske nedslag og tværfaglige samarbejdsprojekter med arkitekterne.

Kunststrategien kan hjælpe til at engagere beboere og skabe identitet, involvering og plads for det midlertidigt eksperimenterende, såvel som stedsspecifikke, permanente kunstværker. Også når byggeriet er realiseret.

En ny bydel kobler sig på Fredericias historiske kerne

Kanalbyen er en bydel, som skal være med til at tilføre nye beboere til området og til at skabe vækst med nye erhvervsbyggerier. Den nye bydel kobles til Fredericias eksisterende bystruktur, som en Ø mellem havn og by. I masterplanen tages der højde for, at sigtelinjerne fra den eksisterende by og ud til Lillebælt friholdes, således at der både visuelt og fysisk er kontakt mellem den nye by og det gamle bycentrum.

Dette er specielt for Fredericia og er medvirkende til at skabe et unikt sted, hvor afstanden mellem havn og bycentrum er i gåafstand, men mest af alt også et tilgængeligt rekreativt område for den gamle bydels- og den nye bydels beboere samt turister.

Kanalbyen er et unikt udviklingsprojekt med højt ambitionsniveau og kunsten kan være med til at løfte ambitionerne yderligere og sætte sit præg på byen, så de oplevelsesmæssige aspekter rummer eftertænksomhed, skjulte lag, benspænd og særlige mødesteder.

Kanalbyen kan tilbyde en helt ny dimension i arbejdet med bygningsintegreret kunst og kunsten er i kraft af dette initiativ med helt fra start: Planen er, at denne kunststrategi skal være fødselshjælper for en proces, hvor byggeriets ressourcer og de kunstneriske tanker skaber mere værdier for brugerne.

Men endnu mere ambitiøst: Hvis Kanalbyen med kunststrategien kan gå forrest og skabe eksempler på, at afstanden mellem den kunstneriske tænkning og hverdagens arkitektur kan mindskes, så vil den samlede fortælling om byens liv bredes ud til hele Fredericia og videre herfra til andre byer og nye byudviklingsprojekter rundt om i landet.

I dag er det kunstneriske sprog uendeligt nuanceret og spænder fra undseelige ide-baserede værker, til store landskabsbearbejdnings. Det giver rum for at finde en praksis og et kunstnerisk felt, der egner sig til stort set, hvilken lokalitet og målgruppe man måtte have i tankerne.

Det kunstneriske felt

Kunstens arbejdsområde er i dag vidt forgrenet og dækker alle tænkelige medier og idefelter. Det kan synes banalt for de indviede, men er ikke nødvendigvis en betragtning, der rækker ud over egen faglig forståelsesramme.

Når en kunststrategi skal tage sit afsæt i dagens kulturmiljø, må det nødvendigvis være i spændfeltet mellem de bredest tænkelige kunstneriske arbejdsmetoder. Som udgangspunkt er der ikke en fysisk eller organisatorisk ramme, som kunstnere ikke kan arbejde indenfor. Både på planlægningsniveau og i alle byggeriets faser, kan man tænke sig kunstnere, der kan bidrage, til at skabe kulturel spændvidde og identitet til et byggeri.

Ambitionen med den kunstneriske strategi, må derfor være at finde en god måde at læse potentialerne i byggeprocessen og koble de rette kunstnere til det rette projekt – på det helt rigtige tidspunkt.

KUNSTNERENS ROLLE

Kunstneren kan have rollen som

- medlem af tværfaglige design teams, hvor kunstneren medvirker til udviklingen af projekter gennem research, refleksion og visuelle forslag som adresserer konteksten og funktionerne for et givent sted
- leverandør af provokerende, æstetiske, kommenterende kunstværker af enten midlertidig eller permanent karakter
- facilitator, der kreativt engagerer sig i brugergrupper eller lokale borgere for gennem dialog og involvering at artikulere emner af lokal betydning og få afprøvet idéer i fysiske eksperimenter.

STRATEGIEN – EKSEMPLER PÅ KUNSTGREB DER UNDERSTØTTER VISIONEN

Det giver næsten sig selv, at opdeling af kunsten i kategorier er en lidt selvmodsigende affære. Til gengæld kan det give mening at tale om særlige betydninger kunsten kan bidrage med ved sin dialog med by og bygninger, når man skal vælge styrker og egenskaber hos potentielle kunstnere:

KUNSTENS ROLLE

Kunststrategien udpeger med baggrund i de beskrevne udvælgelsesprincipper og prioriteringer en række konkrete kunstgreb. De forskellige kunstgreb eller typer af kunstprojekter kan på hver deres måde realisere visionens delelementer og aktivere de udvalgte steder i Kanalbyen. Disse hovedgreb er tænkt som en ramme for den kunstneriske dialog og inspiration for deltagerne i dialogen:

- A. Kunst som styrker bydelens identitet
- B. Kunstneriske rammer for nye samlingspunkter
- C. Kunst som skaber nye sammenhænge og forløb
- D. Kunst tæt på beboerne

A: Kunst som styrker bydelens identitet

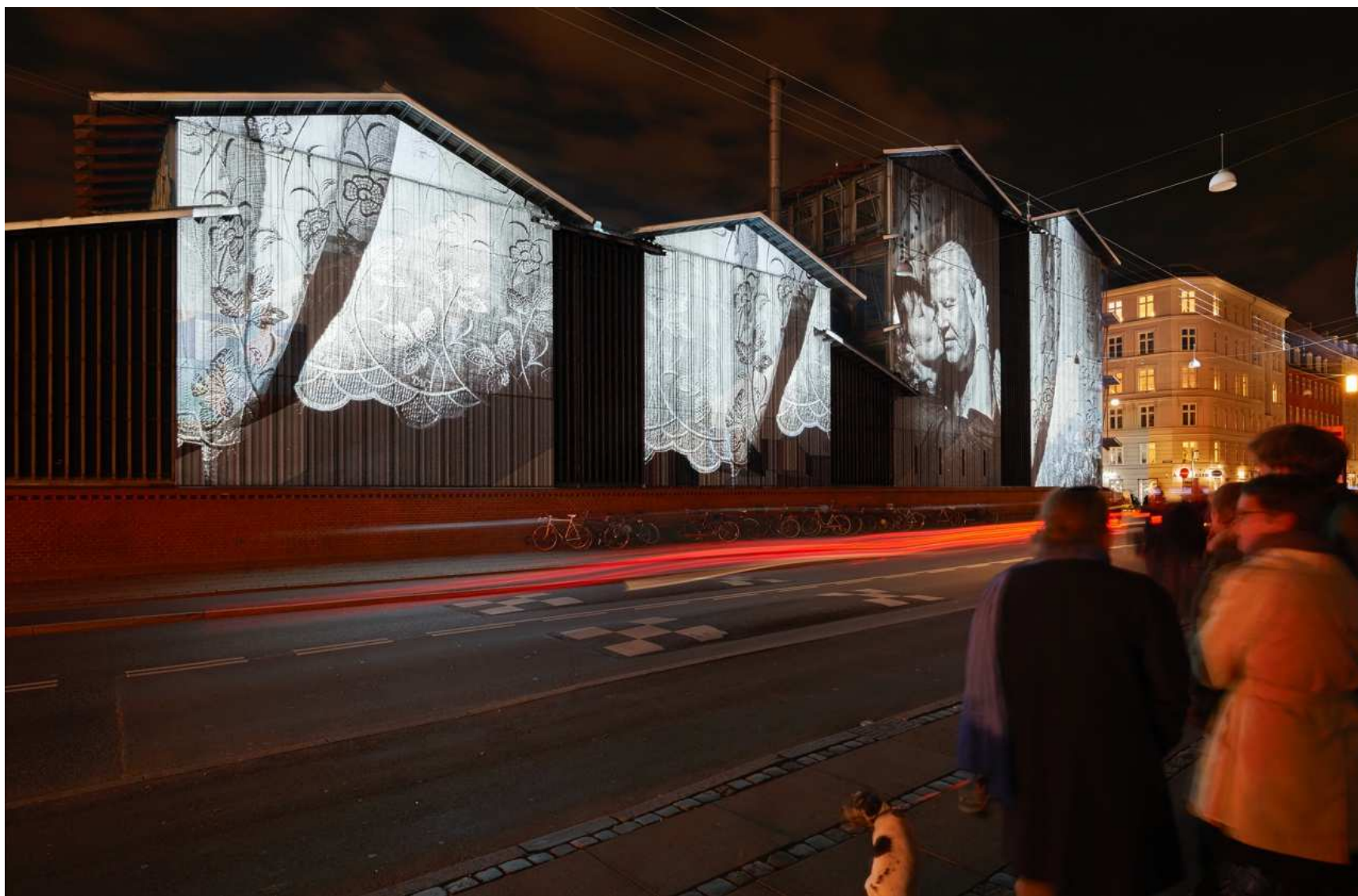
Kanalbyen er en bydel der vokser frem på kanten af Fredericia, i et ganske robust miljø med både naturlige landskabelige kvaliteter og en industriel råhed, der kan virke overvældende. Her er plads til at skabe større kunstværker, der går i dialog med havnens skala, de nye virksomheders kulturelle profil og arkitekturens volumener. På samme måde som bydelen er tænkt stort, er der også mulighed for at tænke markant kunst ind i bydelen.

Kunsten kan bidrage med at tilføre særpræg til byggerier, gennem særlige lysprojekter, facademoduler, sociale skulpturer eller andet, som markerer sig på afstand, fysisk såvel som fortælle-mæssigt.

Stedsspecifikke kunstværker, der tager udgangspunkt i at ville arbejde med fortællinger og identitet kan indtage meget forskellige former som lydværker, film, installationer i byrummet mm. Denne type kunstværk kan fungere som selvstændigt projekt eller der kan forsøges at skaffe midler til et flerårigt program, hvor professionelle samtidskunstnere én gang om året udpeges til at lave værker, der giver nyt dynamisk perspektiv til bydelen og omegnens historie og karakteristika. Projekterne kan skabes i relation til eller i samarbejde med aktuelle initiativer i en – teatret, virksomhederne, cafeerne mv.

FOS, Tårn Vestre Fjordpark, 2017. I samarbejde mellem Aalborg Kommune og Statens Kunstfond. Foto Statens Kunstfond.

Hanne Lise Thomsen, Inside Out Istedgade, 2015. Projektion på husfacader af dokumentarfotos af beboere i Istedgade. Foto Torben Eskerod

B: Kunstneriske rammer for nye samlingspunkter

Der vil blive behov for en variation af nye, imødekomende rammer for ophold og fællesskaber i Kanalbyen. Bydelen kan udnytte sit potentiale for at udgøre bypark for hele Fredericia ved fortsat at stimulere græsrodsarbejdet i området.

Vandet er en naturlig ressource der altid vil trække folk mod havnen, men aktiverende miljøer, bør også kunne skabe aktiviteter og mødesteder mellem de kommende byggerier, hvor man søger intimitet og stemning omkring sin bolig. Det kan derfor være en væsentlig kvalitet kunstnere kan være med til at tilføre. Med udgangspunkt i et tæt samarbejde med arkitekterne og beboere kan kunstnere komme med forslag til permanent indretning og funktion af disse byrum og samtidig være med til at sikre en følelse af forbundethed til stederne hos borgerne.

Kanalbyen har behov for kunstværker, der går i indgående dialog med de kulturelle, geografiske og sociale omstændigheder og skaber nye aktiviteter at mødes omkring. Her kan kunstneriske projekter styrke den menneskelige skala og stedets positive betydning i folks bevidsthed: Møbler, pavilloner, mobiler, legeområder, krop – og bevægelseskoncepter, sansepåvirkninger og meget andet kan danne arbejdsfelt.

Anja Franke, Dag & Nat, 2013. Platform til Skovlunde Byark. Udført i samarbejde med Ballerup Kommune og Statens Kunstfond. Foto Torben Petersen.

C: Kunst som skaber nye sammenhænge og forløb

Der er registreret en mangel på sammenhænge, der binder Kanalbyen sammen med byen på en bedre måde. Kanalbyen er placeret særdeles tæt på centrum, men dog stadig lidt løsrevet fra byen. Kunsten kan med forskellige metoder understrege og give opmærksomhed til de allerede eksisterende kiler og ruter der leder fra centrum til vandet. Gågadenettet har karakter og liv, men især de sidste vejkrydsninger fremstår uarticulerede og inviterer ikke videre mod den nye bydel. Sammenhængen til Stationen og indfaldsvejene er også et stort uudnyttet potentiale, for at skabe landskabelige og kunstneriske kvaliteter, der øger kendskabet til Kanalbyen. Man kan især aktivere overgangszonerne og de lidt mere oversete områder af byen. Belysningsprojekter, lommeparker og en opdateret designprofil for byinventar er blandt de projekter, der kan gennemføres til gavn for både for byen og Kanalbyen.

Kunstnerisk belægning. Skitse af kunstneren Anders Bonnesen til 400 meter cykelsti med poetiske citater. Realiseret 2018 for Vejle Kommune.

D: Kunst tæt på beboerne

Fredericia har bemærket sig ved at være et producerende samfund med stolte håndværks- og erhvervsmæssige traditioner. Denne skabende kraft i lokalsamfundet – koblet med den lange tradition blandt borgerne for at igangsætte kulturelle initiativer – gør det oplagt at eksperimentere med samarbejde mellem erhvervsliv og kvalificerede kunstnere.

Bydelen har fået sine første beboere og der bliver relativt hurtigt skabt nye rutiner og samvær i den nære skala. Efterhånden som bydelen vokser frem bliver bydelen også typiske mere personliggjort. Beboerne vil opleve at der måske er enkelte uindfrie ønsker ved byggerierne og kunstnere kan her indgå i dialog med de folk, der lever på stedet omkring mikro tiltag, efterbehandling af opgange, terrasser, skure eller hvad det nu måtte være.

De nye byggerier kan også blive scene for en alternativ tilgang til individualiseringen af de nye boliger. Som et eksperiment kan ejendomsudbydere samarbejde med kunstnere om at skabe unikke boligoplevelser hvor eksempelvis farvesætning, vægmalerier, lyssætning, loftsmalerier.

Farvesætning i samspil med enkelte værker giver en helhedsløsning til fx trappeopgange, gangarealer og fællesområder.
Foto: Torben Petersen af kunstneren Astrid Marie Christiansens kunstopgave udført på bestilling af Statens Kunstfond.

Kunststrategien – en analysemodel

1 – 2 – 3

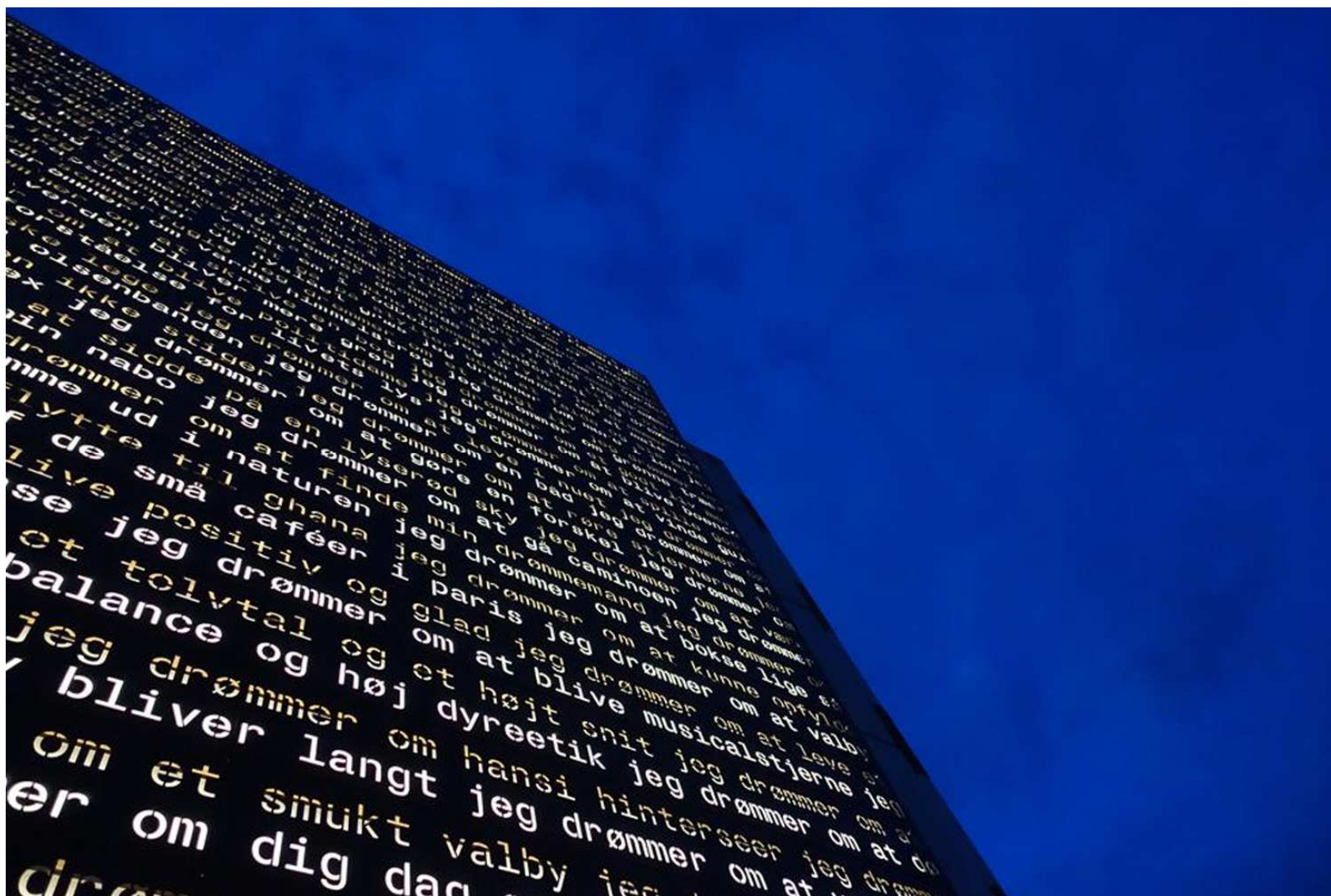
Planlægning – projektering – og realisering: Byggeriets faser og den kunstneriske involvering skal koordineres optimalt, for at få skabt den bedst mulige dialog mellem projektudviklerne og kunstneren. Formålet må være at sætte byggeriets ressourcer bedst i spil og at opnå den optimale vidensdeling mellem bygherre, arkitekt og kunstner.

Hvis kunstnere skal ind og præge en byggeproces med værk og tanker, må man først gøre sig klart, hvor i processen, det er realistisk at få indflydelse uden at modarbejde den overordnede planlægning for meget.

Hver fase har sit eget potentiale. Naturligvis er der en grad af flydende overgang mellem faserne, men der tegner sig et billede:

I starten har planlæggere og investorer den største indflydelse. I projekteringsfasen glider mange af beslutningerne over til rådgivere, arkitekter og ingeniører. Når byggeriet skal realiseres, er der som regel ikke den store mulighed for at præge blivende materialevalg. Her er fokus rettet på proces, sikkerhed og forventningsafstemning i forhold til de kommende indflyttere.

Det er disse faser kunststrategien er bygget op omkring.

Jeg drømmer om ... En drømmegavl udviklet af forfatter Morten Søndergaard med involvering af beboerne. Udført i samarbejde med Domea, Rambøll, Enemærke & Petersen A/S, Københavns Kommune og Statens Kunstfond.

Kunststrategiens 3 faser - spørgsmål til de involverede

PLANLÆGNINGSFASE				
		PROJEKTERINGSFASE		
				REALISERINGSFASE
PLÆNLÆGGER / BYGHERRE KAN VURDERE:		ARKITEKTEN KAN VURDERE SAMARBEJDE OMKRING:		BRUGERNES ØNSKER KAN RUMME
Har vi behov for styrket identitet og fortælling?		Gulve, Vægge		Way finding
Kreative benspænd til arkitekten		Facader		Events
Gøre byggeperioden attraktiv?		Udearealer		Sociale medier
Skabe midlertidige byrum?		Glas		Udsmykning
Skabe kunst over tid?		Belysning		Inventar
Skabe nye fællesskaber?		osv		osv

I planlægningsfasen: Under programmering, udvikling af byggeprogram og byggemodning er det i høj grad strategiske overvejelser og visioner der udvikles. Planlægger og bygherre kan være med til at åbne for stærke visioner for, hvor kunsten giver identitet til bydelen. Jo tidligere kunsten tænkes ind, desto nemmere er det at optimere ressourceforbruget og desto flere muligheder har kunstneren for at skabe nye fortællinger.

Projekteringsfasen: I denne fase hvor fokus er på valg af materialer,

farver og overflader, er det ofte nye mennesker, der driver processen fremad. Her vil en anden mere konkret kunstnerisk praksis nemmere kunne udfolde sig. Det er naturligt i projekteringsfasen at det store potentiale for synergi mellem arkitektur og kunst ligger.

Realiseringsfasen: Når byggeriet nærmer sig sin afslutning, er rammerne igen nye. Så er pengene ofte allokeret – og her er det måske mere brugerinvolverende værktøj, der skal på banen. Med andre ord: Denne kunststrategi har til formål, at gøre det nemmere, at spore det kunstneriske potentiale i de forskellige faser.

Model til Klippen til Langenæs, udført af Camilla Nørgård. Projektet er realiseret i 2017 i samarbejde med Aarhus Kommune.

FASE 1: Kunst i planlægningsfasen

***Byggemodning:** "etablering af den fornødne infrastruktur i form af veje, kloak- og vandedninger, elforsyning m.m. Iværksættelse af byggemodning er som udgangspunkt afhængig af, at det pågældende område ved den fysiske planlægning er bestemt til en bymæssig udvikling. Om byggemodning er sket eller ej, har betydning for områdets grundpriser."*
Ellen Margrethe Basse: byggemodning i Den Store Danske, Gyldendal

Kanalbyen er allerede godt på vej i forhold til udvikling af den nye bydel. Huse står færdigt oprejst og beboere er rykket ind. Side om side med udviklingen af havnefronten og klimasikringen, er mange nye byggerier undervejs og vil skyde frem i 2018 og årene fremover. Endnu flere byggerier er på tegnebrættet – og netop denne mulighed, skaber en unik chance for at bringe midlertidig kunst og dynamiske installationer i spil.

Lige fra start har de borger-involverende projekter haft stor succes. Med flere tilførte midler og skiftende kunstneriske kuratorer og aktivister, kan de indledende projekter udvikles og skabe varig værdi, blivende steder og en lokal iværksætterånd, der kan tiltrække kreative fag fra hele landet.

Kunstnere kan fungere som ambassadører for stedlige fortællinger, der ellers svinder og samarbejde kan f.eks. ske med lokale registranter, historikere og planlæggere. Med et kunstnerisk blik, er der potentiale for at fastholde mikro-kultur lag, personlige fortællinger og anekdoter, der kan fungere som katalysator for langt større interventioner senere i processen.

Det er svært at pege på en entydig metode, men selve potentialet kan testes i samråd med eksempelvis Statens Kunstfond og man bør sigte efter samarbejde med særligt erfarne kunstnere, der har forståelse for arkitekturprocesser og en praksis indenfor kunstens udvidede felt samt stor-skala projekter.

FASE 1: Kunst i planlægningsfasen. Spørgsmål til en udvikler – hvor skal byggeriet fremhæves

I planlægningsfasen kan man fokusere på de større strukturer og overordnede rammer. Hermed kan man overveje hvor kunst i byggeriet på et mere strategisk niveau, kan være med til at styrke sammenhæng og identitet i området. Typiske kunstneriske arbejdsmetoder, man kan gruppere efter, kunne eksempelvis være:

Kunst som styrker bydelens identitet

- Kunstneriske rammer for nye samlingspunkter
- Kunst som skaber nye sammenhænge og forløb
- Kunst tæt på beboerne

Når man har valgt og prioriteret mellem relevante muligheder, kan man enten involvere kunstnere, som har kapacitet til at arbejde videre med dette oplæg på det mere strategisk niveau, eller alternativt, føre sine nedslag over i næste fase; projekteringsfasen.

Med udgangspunkt i nedenstående eksempel fra Søndervoldgade Kvarteret, kan man forestille sig, at evaluere de ønskede fokuspunkter med de ansvarlige arkitekter og konstruktører med udgangspunkt i konkrete bygningsdele.

FASE 1: Kunst i planlægningsfasen – en undersøgelse

Byggeprojekt:				
Deltager (sæt kryds)				
Planlægger	Arkitekt	Bruger		
Navn:				
Dato:				
LOKALITET	EMNE	VÆRDI	UDFORDRING	ØNSKER TIL KUNSTNERISK GREB
Pieren	Rummer potentialer, Etablere interessepunkter på den lange tur derud.	Mellem	Lav	Kunst som styrker bydelens identitet evt. projekt der kommunikerer med skibene på Lillebælt (de sejlere med transpondere der fortæller hvem og hvor de er).
Ti Trin Ned	Kunst og– mad som kunst	Lav	Lav	Kunstneriske rammer for nye samlingspunkter (evt. oplevelsespakke med kunst og mad i forening)
Det lille slæbested er interessant / store slæbested	Slæbestederne indbyder til maritime og sejladsinspirerede aktiviteter.	Høj	Høj	Kunst som styrker bydelens identitet Kunst under overfladen. Pladsudsmykning.
P-huset	Udgør ankomstpunktet til området facader generelt og de facader der vender ud imod rundkørslen ved Norgevej/Oldenborggade er mulige lærreder for udsmykning.	Høj	Mellem	Kunst som styrker bydelens identitet
Gåturen fra P-huset til boligerne i Langebro og Bådhusene	Hvordan kan kunsten understøtte en kvalitetsoplevelse her?	Høj	Mellem	Kunst som skaber nye sammenhænge og forløb
Den lille plads / bed i vejarealet?	Mindre plads til kunstnerisk udsmykning., Evt. kunst som begrønning	Mellem	Mellem	Kunst som skaber nye sammenhænge og forløb

Eksempel på udfyldt ark – der kan viderebehandles af bygherre

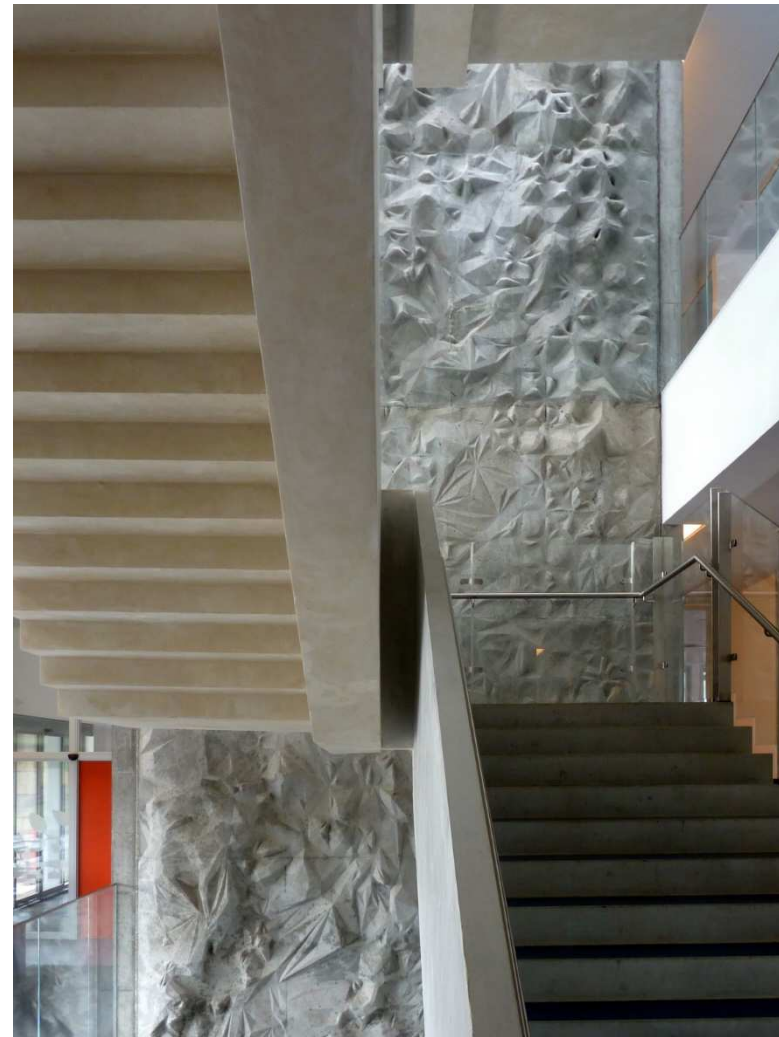
FASE 2: Kunst i projekteringsfasen

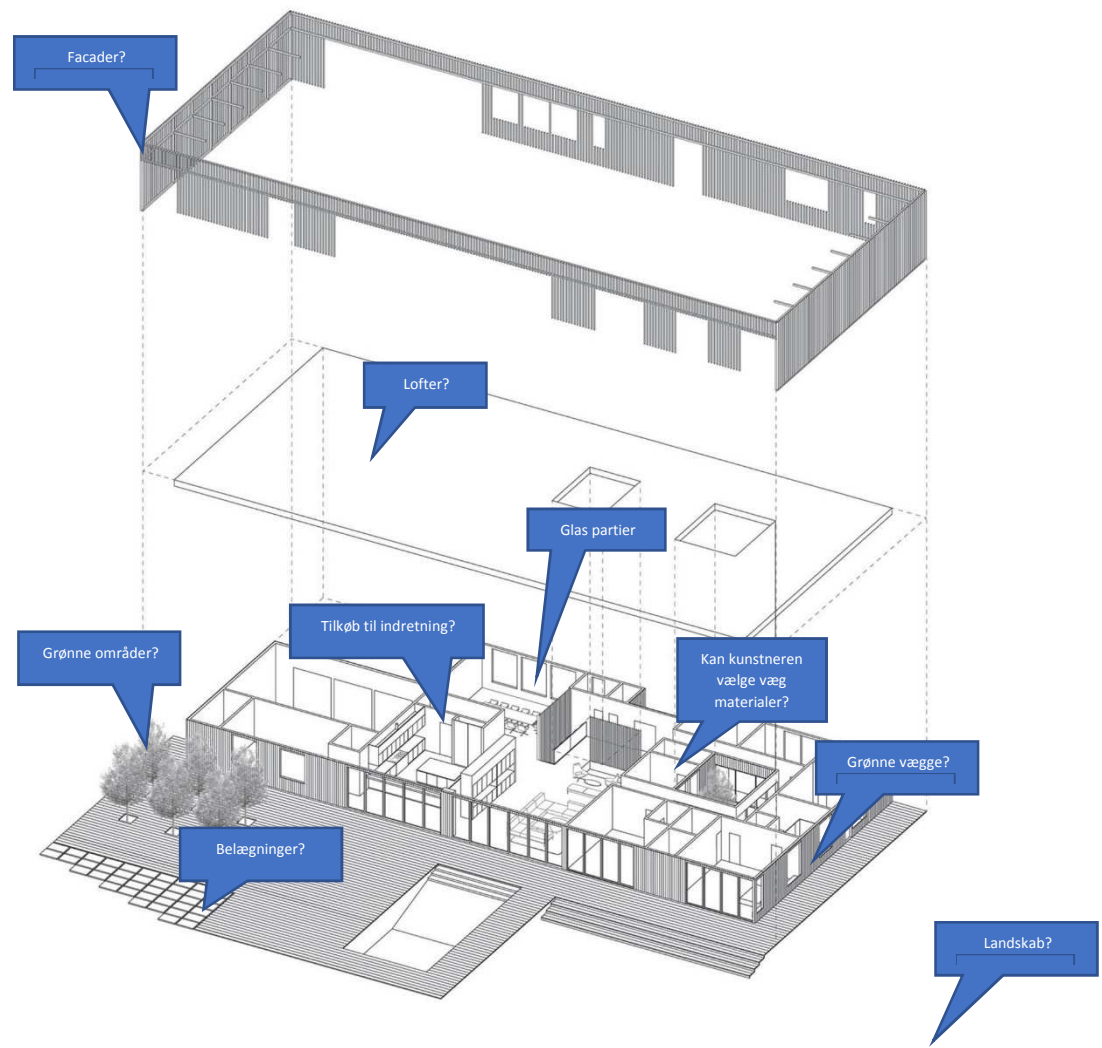
De fleste byggesager følger grundlæggende de samme rutiner. Når man kender rammerne for byggeriet og har etableret et egentligt byggeprogram, planlægges bebyggelsens rumprogram, disponeringen af fælles arealer, ankomst og landskab. Her skeles som udgangspunkt til en afbalancering mellem logistikens krav og hensynet til det omgivende miljø.

Det gode byggeri bidrager til en samlet oplevelse af helheden, som rækker ud over det snævre byggefelt, der er stillet til rådighed.

Byggeriets basis elementer kan bruges som oplæg til en strukturering af den kunstneriske bearbejdning, som tænker *med* byggeprocessen.

Et eksempel er her den bygningsintegrerede betonavæg af René Schmidt udført for Syddansk Universitet på bestilling af Bygningsstyrelsen. Foto René Schmidt.

FASE 2: Kunst i projekteringsfasen – Tag udgangspunkt i en beskrivelsesoversigt

100 Byggeplads, 120 Jord, 220 Beton, generelt og pladsstøbt, 221 Betonelementer, leverance, 222 Betonelementer, montage, 225 Beton, glidestøbning, 226 Beton, renovering, 240 Murværk, 250 Stål, generelt, 270 Træ generelt, 280 Glas generelt, 285 Glasfacader og -tage, 290 Skeletkonstruktioner, 310 Naturstenleverance, 320 Fuger, 330 Maling, 340 Støbte undergulve, 345 Gulve, 350 Lofter, monteret, 370 Døre, vinduer og porte, leverance, 371 Døre, vinduer og porte, montage, 372 Døre, vinduer og porte, renovering, 380 Fast inventar, 395 Beklædninger, påmurede, 410 Vvs, 411 Sprinkling, 412 Køling, 420 Afløb i jord, 430 Ventilation, 450 El, 460 Bygningsautomation, 461 IT-kabling, 462 Sikring, 480 Teknisk isolering, 510 Befæstelser, 520 Beplantning...

Ovenstående er et uddrag af typiske bygningsdele og beskrivelser der indgår i dagens byggeri. Oversigten dækker over en organisering og arbejdsmetode man har forfinet gennem årtier og som er udarbejdet, tilrettet og justeret af byggeriets mange fagfolk.

Listen viser os med andre ord en tænkning i fag og elementer, som

danner fælles sprog mellem planlæggere, projekterende arkitekter, ingeniører og udførende håndværkere.

Spørgsmålet er, om dette "skelet" - denne måde at tilrettelægge arbejderne på i en moderne byggesag - kan danne udgangspunkt for en kunstnerisk dialog?

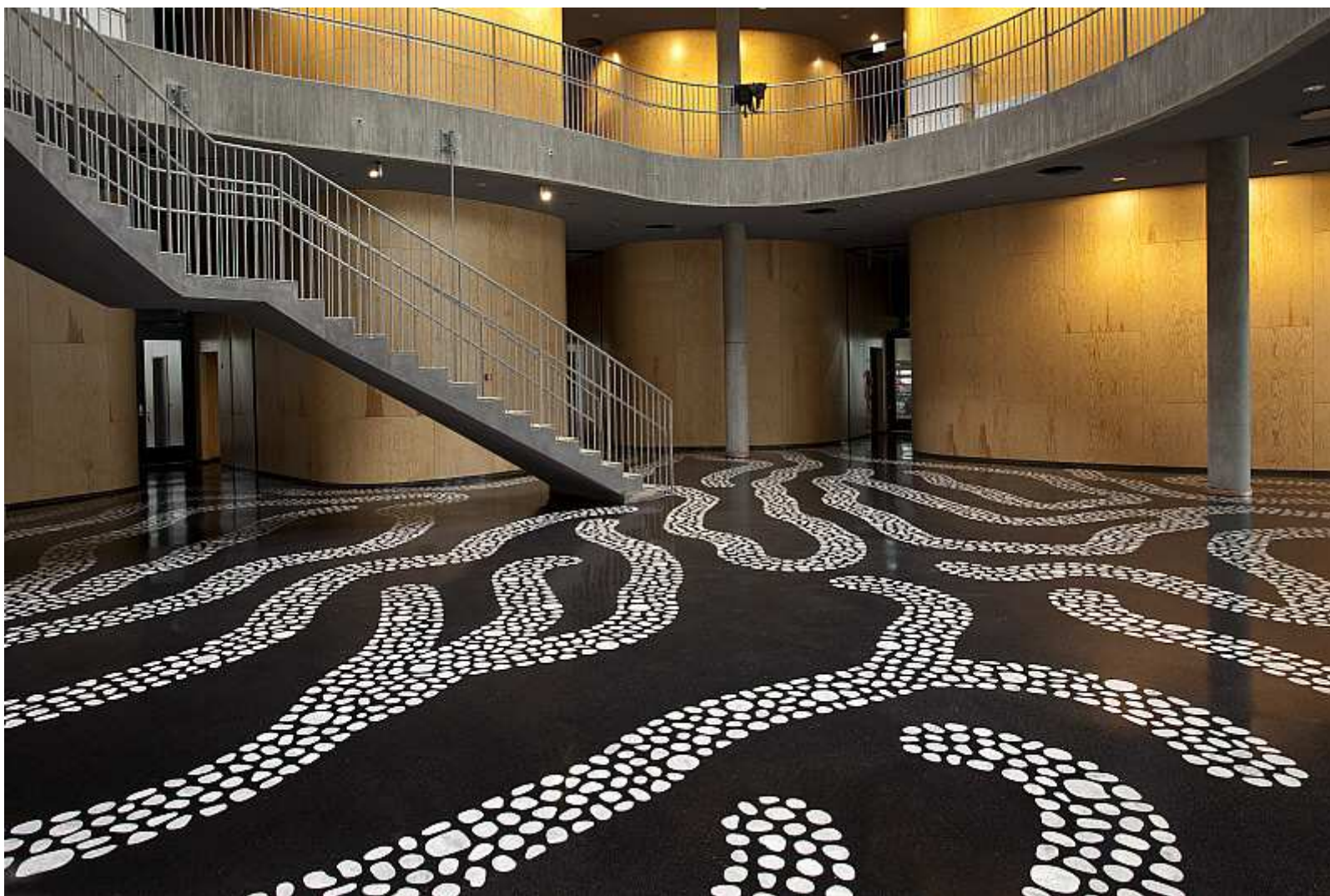
Kan kunstnerne tænkes ind fra starten i byggeprocessen – og dermed komme ind og præge byggeprojekterne, *uden* at forsinke det samlede projekt – netop ved at gå naturligt ind i en gren af det store netværk af interessenter. Herfra kan det kunstneriske tankesæt sprede sig langs de naturlige kommunikationslinjer, man benytter i byggesagen?

Man kunne forestille sig en enkelt potentiale-analyse, som arkitekter og bygherre kan gå frem efter, som kan afklare de aktuelle muligheder for kunstnerisk involvering.

FASE 2: Kunst i projekteringsfasen. Spørgsmål til arkitekten og bygherren – hvor passer kunsten ind?

Byggeprojekt:				
Deltager (sæt kryds)				
Planlægger	Arkitekt	Bruger		
	X			
Navn:				
Dato:				
PROJETERINGSEMNE	VÆRDI	UDFORDRING	DEADLINE	NOTE
Bygning				
Bearbejdning af synlig beton	mellem	mellem	01-05-2018	Kunstneren kan pga lang ordretid ikke indgå i elementproduktion men kun i efterbehandling
Gulvet skal efterbehandles – slibes.	mellem	mellem	01-08-2018	Kræver teknisk kompetence
Toilet & omklædning	høj	lav	01-07-2018	Materiale- /farvevalg frit
Akustiske forbedringer	mellem/FHS HØJ	mellem	01-04-2018	Kræver teknisk kompetence
"Boksene" klubzonerne mv. kan ændres i form/farve/overflader	høj	mellem	01-05-2018	Kræver arkitektonisk forståelse/dialog
Glas afmærkning	høj	lav	01-08-2018	
Facadebearbejdning/Sinusplader	høj	høj	01-10-2017	Kræver arkitektonisk forståelse/dialog
Aptering				
Udsmykninger på indvendige vægge	høj	mellem	01-08--2018	FHS - Begrænset på betonvægge (dog ikke behandlinger på rejste vægge)
Tribune – sæder i farver	Lav	mellem	01-08--2018	
Løst inventar, plantekummer, inventar, møbler, gulvtæpper (mikrotæppe - typer)	høj	lav	01-08--2018	
Pokalerne/effekterne - opmagasinerings	mellem	lav	01-08--2018	
(FHS - Bearbejdning af overflader i multihal)	(FHS Høj)	Mellem	01-04-2018	(FHS -Akustik,plader, farver, udsmykning)

Eksempel-udsnit på opstilling af bygningsdele, fra Holbæk Sportsby i tabelform. Skemaet bruges som oplæg for vurdering af potentialer & udfordringer på konkrete del-entrepriser.

Milena Bonifacinis terrazzo gulvbelægning til Københavns Universitet LIFE på bestilling af Bygningsstyrelsen. Foto Erling Lykke Jeppesen

FASE 3: Kunst i realiseringsfasen. Brugerne rykker ind - kunsten som proces og i tid

Når byggeriet er landet og brugerne rykket ind vil der måske være mulighed for små forbedringer og ambitioner om at styrke ejerskabsfølelsen

Der er naturligvis en glidende overgang mellem byggeriets faser og nogle emner, såsom støbning af vægge og bærende strukturer, er overstået langt inden maleren kommer på banen. På samme måde kan man helt ind til indflytningsdagen – og endnu senere opleve, at der stadig justeres og plantes eller laves udvendige arbejder. I en indflytningsfase, vil der også komme brugerreaktion, projektilretninger og andet.

Måske ligger der heri en mulighed for, at kunstneren kan bidrage til at tage brugerne med ind i en ny rolle, hvor man kan påvirke detaljer og

afslutninger på arbejdet. Det er en kompliceret fase at indtræde i, men som lyttende part, kan der måske være basis for, at brugernes glæder og bekymringer omkring det nye sted, kan lede til en planlægning af kunstneriske indslag, der efterfølgende kan supplere, understøtte og/eller kompensere for elementer som entreprisedelen måske har overset eller sparet væk.

Om det er udemøbler, styrket way-finding, legeelementer, eller sociale events og fora vil dialogen kunne vise og den rette kunstner arbejde med som oplæg.

Byggeprojekt:**Deltager (sæt kryds)**

Planlægger	Arkitekt	Bruger
		X

Navn:**Dato:**

BRUGERØNSKE	VÆRDI	UDFORDRING	DEADLINE	NOTE
Bygning				
Gulvene	mellem	mellem	01-05-2018	
Toilet & omklædning	høj	lav	01-07-2018	
Akustiske forbedringer	mellem/FHS HØJ	mellem	01-04-2018	
Glas afmærkning	høj	lav	01-08-2018	
Facadebearbejdning	høj	høj	01-10-2017	
Elevator				
Have				
Opholdsområder	høj	mellem	01-08--2018	
Bænke – sæder	Lav	mellem	01-08--2018	
Løst inventar, plantekummer, inventar, møbler,	høj	lav	01-08--2018	
Cykelparkering	mellem	lav	01-08--2018	
Parkeringskælder	Høj	Mellem	01-04-2018	

Bruge involveringen kan følge samme opskrift som for arkitekten – tænkt eksempel

Anbefalinger til fremadrettet proces

Kunststrategien er tænkt som et enkelt værktøj, der naturligt indgår i den almindelige udvikling af Kanalbyen. Det er således hensigten at skabe kort vej mellem idé og handling og få aktiveret et kunstnerisk potentiale for Kanalbyen. Mulighederne bør rutinemæssigt analyseres ved opstart af nye byggeprojekter og i forbindelse med væsentlige milepæle for igangværende byggeprojekter.

1. Projekterne organiseres efter hvilken fase de er i: Planlægnings-, projekterings- eller realiseringsfasen. Væsentlige deadlines bør fremgå.
2. Kunstneriske potentialer i nye projekter afklares ved at samle input i skemaet for den relevante fase og evaluere mulighederne sammen med arkitektur- og kunstfaglige rådgivere.
3. Kunstfølgegruppen udarbejder på grundlag af besvarelserne en anbefaling af nye kunstneriske indsatsområder til styregruppens godkendelse. Kunstfølgegruppen er ansvarlige for at sikre en altid opdateret oversigt over kommende og igangværende projekter og for den videre fondsansøgning, administration og kunstnerkontakt.

Man kan velargumenteret sikre, at det er de mest interessante projekter, der trækkes frem og forelægges for fonde og investorer, da det er fagfolk der vurderer realismen i projekterne. Kunstudvalg skal altid bestå af folk, der er kvalificeret indenfor byggeri og samtidskunst. Processen bør understøttes og følges af en ekstern kunst- og arkitekturfaglig medarbejder, der kan sikre at strategien kan følges og udvikles så processen løbende bliver optimeret, både for investorer, arkitekter, kunstnere og brugere.

Bilag

ANALYSEARK

Byggeprojekt:				
Deltager (sæt kryds)				
Planlægger	Arkitekt	Bruger		
Navn:				
Dato:				
PROJEKTERINGSEMNE	VÆRDI	UDFORDRING	DEADLINE	NOTE
Bygningsdel				
Aptering				

PROCESBESKRIVELSE

Rådgivning om proces, skabeloner til invitation af kunstnere, indgåelse af kontrakter mm. findes hos Statens Kunstfond på kunst.dk

Fase 1 – Få rammerne opstillet

Processen

Kunstprojekter til det offentlige rum vil ofte have mange interessenter og derfor være komplekse. I kan derfor med fordel lave processen, så I går igennem de følgende faser, som er yderligere beskrevet over de næste sider:

1. Rammerne: Definér klare rammer for projektet (om organisation og foranalyse, se nedenfor).
2. Skitseforslag: Find den rigtige kunstner til opgaven og gør kunstneren opgaven klart. Giv kunstneren arbejdsro (3-4 måneder) til at lave et godt skitseforslag.
3. Realisering: Indgå kontrakt om realiseringen. Vær klar på, hvem der har ansvar for hvad og hvornår.
4. Efterliv: Brug kunstværket. Et godt projekt stopper ikke med ferniseringen.

Organisation, roller og ansvar

I et komplekst projekt bliver det helt centralt, hvordan man organiserer arbejdet. Et kunstprojekt har mange lighedspunkter med andre typer projekter.

- Styregruppen skal have klar beslutningskompetence og legitimitet. For at sikre dette er det vigtigt, at styregruppen har bredde i de repræsenterede kompetencer og beføjelse til selvstændigt at tage beslutninger om projektets rammer. Projektejer er formand.
- Projektleder skal styre projektets overordnede økonomi, servicere styregruppen og sørge for projektets fremdrift.
- Kunstner får ofte rollen som underleverandør i det overordnede projekt, men styrer selvstændigt kunststopgaven.
- Byggefaglig konsulent bistår kunstner og eventuelt styregruppe med byggeteknisk rådgivning.

Foranalyse

Om kunsten kan man sige: 'Ej blot til lyst'. Kunsten er ikke blot udsmykning, men snarere en måde at præge et område æstetisk og funktionelt – dette gælder specielt i det offentlige rum. Derfor vil det være en god idé, at I påbegynder jeres kunstprojekt med en foranalyse, der kan kortlægge de allerede givne rammer, som kunstværket skal indgå i: arkitektur, byrum, specielle brugergrupper samt brugernes ønsker og behov. I kan eventuelt lade foranalysen munde ud i en egentlig kunststrategi for metodetilgang og sikring af et langsigtet perspektiv.

1. møde i styregruppen

Alt dette forarbejde skal forelægges styregruppen til diskussion på det første møde, så styregruppen kan tage beslutning om, hvilken projektmodel (totalentreprise eller rådgivermodellen), man synes passer bedst til stedet og de givne behov. Denne diskussion skulle gerne give styregruppen et solidt fundament for at danne en fælles forståelse af projektets rammer, så de kan formulere et egentligt opdrag for selve kunstopgaven. Styregruppen kan enten vælge at invitere en kunstner, lave en lukket konkurrence, lave en halvåben konkurrence eller lave en åben konkurrence, et såkaldt 'open call'.

Resultatet af det første møde i styregruppen er derfor:

1. Et klart opdrag for kunstopgaven og afklaring af egnet kunstnerisk praksis (eks. skulptur, maleri, tegning, video, performance etc.), eventuelt også kunstnerisk metode.
2. Ved beslutning om at lave en konkurrence: type, vilkår og videre proces.
3. Ved beslutning om invitation af en eller flere kunstnere: navn/navne, tidsplan for invitation/konkurrence (her skal også besluttes: vilkår og videre proces).

Ved 'invitation' arrangerer projektleder på styregruppens vegne et møde med kunstner, hvor styregruppen forelægger opgaven for kunstneren.

Den kunstfaglige vurdering

Der er og skal også være mange meninger om kunst og kunstnerisk kvalitet. Alligevel er der nogle spørgsmål, som I med fordel kan stille jer selv, når I skal hæve jeres vurdering fra en rent personlig betragtning til en fagligt velfunderet konklusion. Når I for eksempel skal diskutere kunstnerisk kvalitet, og hvilke kriterier, I skal bedømme et kunstprojekt ud fra, kan det være centralt, at I har opstillet en fælles ramme at diskutere ud fra. Gennem de fælles kriterier bliver det lettere at opnå enighed på tværs af personlige holdninger og faglige grænser om en kunstner eller dennes projekt.

I forhold til valg af kunstner kan det være relevant at overveje:

- Har kunstneren en professionel aktiv praksis, der er anerkendt af kunstfaglige; kuratorer, fonde, udstillingssteder, museer etc.
- Har kunstneren erfaring fra arbejdet med lignende typer af opgaver eller erfaring med at arbejde stedspecifikt med udgangspunkt i en given kontekst

I forhold til invitation til kunstneren, særligt ved skitsekonkurrencer, kan det være gavnligt at overveje kriterier for vurdering af skitseforslaget. En kunstfaglig vurdering af et skitseforslag kan være en overvejelse om følgende:

- Indhold – er den kunstneriske idé klart formuleret, og hvordan forholder idéen sig til kunstnerens praksis i øvrigt?
- Form – hvilken værktøje og materiale er valgt, og hvordan relaterer dette sig til indholdet?
- Kontekst – hvordan forholder værket sig til rummet, brugerne, institutionen etc.

Alt dette skal kunstneren omsætte til et æstetisk overbevisende værk.

Fase 2 – Kom godt fra start

Mødet med kunstner

Når styregruppen på sit første møde har besluttet at indkalde en eller flere kunstnere til at løse kunstopgaven, indkalder projektlederen til møde.

Styregruppens deltagere eller projektlederen fremlægger på mødet kunstopgavens opdrag, som blev besluttet på det første styregruppemøde, og de går i dialog med kunstneren om intentionerne med kunstopgaven og deres forventninger til det færdige værk.

På dette møde skal deltagerne tale sig ind på, hvad der er kunstnerens særlige opgave og ansvar, og hvordan kunstopgaven eventuelt spiller sammen med andre dele af det større projekt. Hvis kunstopgaven ligger i forbindelse med et nybyggeri, en renovering eller en ombygning, er det for eksempel vigtigt, at kunstner og arkitekt er i dialog om muligheder og begrænsninger for kunstopgaven.

Mødedeltagerne aftaler herefter en dato for, hvornår kunstneren skal præsentere sit skitseforslag. Afhængig af opgavens størrelse og karakter skal kunstneren have tre til fire måneder til at lave et gennemarbejdet skitseforslag.

Skitsepræsentation

På dette møde i styregruppen fremlægger kunstneren sit skitseforslag. Dette vil være en visuel præsentation af opgaveløsningen, hvor kunstneren fremlægger den kunstneriske intention med værket, hvordan skitseforslaget forholder sig til opgavebeskrivelsen, og hvordan værket forholder sig til

eventuelle berøringsflader med den omkringliggende arkitektur. Præsentationen bør også indeholde beskrivelse af materialer, dimensioner, budget baseret på indhentede tilbud, tidsplan afstemt med projektlederen og estimerede drifts- og vedligeholdelsesudgifter.

Mødet slutter med, at styregruppen beslutter, om skitseforslaget er:

1. Godkendt
2. Godkendt med krav om ændringer
3. Ikke godkendt

Styregruppen beslutter også, om kunstopgaven skal være en totalentreprise eller efter rådgivermodellen.

Totalentreprisen: Det autonome kunstværk

Hvis styregruppen gerne vil have et stedsspecifikt kunstværk, som skal "stå alene" i et allerede eksisterende offentligt rum, kan man typisk henvende sig til en kunstner, som bliver bestilt til at levere et kunstværk i en såkaldt 'totalentreprise'. Det betyder, at kunstneren selv producerer værket og har kontakt til alle underentreprenører, og at kunstneren har ansvar for projektets gennemførelse og økonomi. I denne model køber man dybest set et værk, som bliver leveret af kunstneren.

Rådgivermodellen: Det integrerede kunstværk

I det mere komplekse projekt, hvor man ønsker at få lavet et stedsspecifikt kunstværk, som er integreret i en arkitektonisk kontekst – for eksempel i en bygning, belægning eller park – bliver bygherre og kunstner del af en større proces, hvor begge parter arbejder tæt sammen for at sikre kunstopgavens gennemførelse og eventuelle indpasning i det større projekt. Denne type kunstopgaver vil man typisk organisere efter 'rådgivermodellen', hvor projektejer udpeger en projektleder til at styre en overordnet projektøkonomi og afrapportering til en styregruppe, mens kunstneren får karakter af rådgiver under det større projekt, hvori kunstopgaven skal indpasses. Rådgivermodellen vil blive beskrevet i det følgende.

Kontrakten

Når styregruppen har godkendt kunstnerens skitseforslag, skal kontrakten indgås mellem parterne. Der kan, inden kontrakten kan underskrives, være detaljer i projektet, som skal præciseres, og eventuelle myndighedsgodkendelser skal være på plads.

Skabeloner:

'Standardkontrakt - Totalentreprise'

'Standardkontrakt - Rådgivermodel'

'Ydelsesbeskrivelse – Et eksempel'

Fase 3 – Når det kører på skinner

Realisering

I denne fase har kunstneren et særligt ansvar, hvor kunstværket skal produceres på baggrund af den godkendte skitse, budget og tidsplan. Kunstneren har derfor også selv ansvaret for at styre kunstopgavens økonomi. Skulle der mod forventning komme ændringer i kunstopgavens udformning, budget eller tidsplan, skal kunstneren melde dette til projektlederen, som vurderer, om ændringerne er væsentlig, og derfor skal godkendes af styregruppen.

Det er vigtigt gennem hele processen, at kunstneren gennemfører kunstopgaven i tæt dialog med projektlederen, så udførelsen af kunstværket kan koordineres bedst muligt i forhold til en eventuel bygge- eller anlægsproces. Kunstneren fungerer under udførelsen generelt som rådgiver for bygherre, og kunstneren udarbejder som led i afleveringen en drifts- og vedligeholdelsesplan for det færdige værk.

Skabeloner:

'Accept af tilbud fra entreprenør'

'Drift- og vedligeholdelsesplan'

Projektlederen har ansvaret for at varetage administration af projektets overordnede økonomi og udbetalinger til kunstner. Undervejs skal projektlederen sørge for løbende kommunikation med kunstneren og koordination med det eventuelt relaterede bygge- eller anlægsprojekt. Samtidig skal projektlederen sikre nødvendige myndighedsgodkendelser.

Afleveringsforretning

Når kunstværket er klart til aflevering, melder kunstneren dette til projektlederen, som herefter indkalder til afleveringsforretning. Det er et møde med deltagelse af kunstneren, evt. den byggefaglige konsulent, projektlederen og ejers styregruppemedlemmer, hvor man:

- ved værket sammen gennemgår kunstværket i detaljer som led i en mangelgennemgang (se AB92 /ABT93 kap. F, som kan findes på www.danskbyggeri.dk).
- godkender kunstners drift- og vedligeholdelsesplan.
- udarbejder en afleveringsprotokol (se AB92 /ABT93 kap. G, som kan findes på www.danskbyggeri.dk).

Ved mødets afslutning erklæres kunstværket for afleveret af kunstner og modtaget af ejer.

Skabelon:

'Afleveringsprotokol'

Som forberedelse til mødet skal kunstner orientere projektleder, når værket er klar til aflevering, udarbejde og sende drift- og vedligeholdelsesplan til projektleder og udarbejde afleveringsprotokol for værket.

Fernisering

Projektlederen arrangerer fernisering og inviterer styregruppen, pressen og kunstneren.

Og husk, at al kunst har brug for en kærlig hånd i ny og næ. Ejerne har derfor et vigtigt ansvar for at holde kunstværket i god stand, som det er aftalt med kunstneren i drift- og vedligeholdelsesplanen.

Det gode kunstværk har også meget at byde på efter ferniseringen. Tag derfor vare på værkets efterliv og aktiver værket i forhold til brugerne gennem formidling og events.